

Week van 19 tot 25 september 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 14

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOOD VAN HOUTHULST

- Neen, ik kom u geen verwijten doen, zei madam Desmedt.

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquainlaan 105, Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stiïns, Kunstlaan 20, Brussel 4

KORTE INHOUD

Martha Legein en Frans Hoornaert, huwen op de vooravond van de eerste wereldoorlog. Frans is opgeroepen en vertrekt dadelijk na de bruiloft. Bertha, haar jongste zuster bewaakt het kasteel van baron Zwever van Hooglinde die met zijn vrouw naar het buitenland is gevlucht. Bertha heeft ook een Duitser, Fried genaamd, beschermd.

De Duitse troepen bezetten het dorp en hebben de veldwachter Dezutter vermoord. Fried vervoegt de Duitse officieren. Boer Legein wordt, zoals Dezutter, door de Duitsers vermoord.

Maar hier blijft het niet bij. Weerlose burgers worden afgeslacht en huizen in brand gestoken. Intussen is Fried, de Duitser, door een aanbidder van Bertha, Leon Wouters, gedood en begraven in de hof van de hoeve.

Verscheidene burgers zijn gevangen genomen en op het gemeentehuis opgesloten waar zij vol vrees hun verder lot afwachten.

's Anderendaags vallen nog vele burgers ten offer aan de bloeddorstigheid van de Duitse majoor. Na een dronkemanspartij op 't kasteel Hooglinde dat door Duitse officieren is bezet, vlucht Bertha met Leon Wouters naar diens hoeve.

Tot haar ontzetting stelt ze vast dat ze moeder gaat worden. Het kind is van de rijke Desmedt, die voor de Duitsers gevlucht is. Dokter Deblauwe tot wie ze zich wendt voor hulp bespreekt de toestand met Bertha's zuster, Martha, en beiden zullen Bertha helpen de zware beproeving te doorstaan.

Frans Hoornaert, Martha's echtgenoot, werd gekwetst te Diest en is kunnen vluchten. Nu is hij terug thuis.

Vermits gij trouw onze wekelijkse Aflevering leest, moet gij ook de Annie Hans Korte Roman lezen... Iedere week een nieuwe titel :

DE LIEFDE KOMT EN GAAT...

Een volledige roman voor SLECHTS 7 FRANK

OVERAL VERKRIJGBAAR

Die avond zat Deblauwe lang te mijmeren. De grote slag in Vlaanderen was geëindigd, en de dokter had er veel ellende van gezien... Wat nu?... Hij hoorde de wind door 't woud varen, het arme, veroordeelde woud, dat met veel ruws toch ook zoveel stil geluk had belommerd. De bewoners waren er uit verbannen... Zijn huis mocht nog bewoond blijven. Hoe lang? En hoe lang Steenhove en de andere gemeenten? Deblauwe vroeg het zich af, omdat hij wist, dat de vijand hier een allereduchtste linie aanleggen wilde.

De eerste veldtocht was mislukt... En de Duitsers beraamden andere aanvalen, maar tevens wilden ze op tegenweer bereid zijn. Daarom groef en dolf, metselden en timmerden, versterkten en bouwden de Duitsers.

BOER EN LANDEIGENAAR

Leon Wouters was weer in het doktershuis gekomen. En daar stond nu de jongeling, die Bertha lief had als zijn eigen ziel, en voor haar alles wilde doen. Weer was het meisje stroef en koel. Tranen welden in haar ogen.

- Zo'n verdriet? vroeg Leon, medelijdend. Ge moest ook meer uit gaan. Het is al goed en wel, dat gij hier 't huishouden doet maar ge zit er eenzamer dan een non in een klooster, en ik geloof niet, dat de brave dokter dat wil. Zo moet ge wel altijd zitten dubben. 't Is wreed van uw vader, maar ge moet moed hebben...

- Och, Leon, 't is dat alleen niet!
- Wat dan nog?
- Vergeet mij!
- Maar Bertha toch!
- Ge zijt veel te goed voor mij.
- Wat is dat nu?
- Veel te goed! Ik kan het toch niet verzwijgen. Ik bedrieg u...
- Wat scheelt u toch?
- Ik ben slecht... Vergeet me, Leon! Zoek een ander meisje!
- Spreek dan vrij uit! Heeft Fried u...

Hij zweeg, zelf ontsteld bij de gedachte, dat de Duitser haar zou bedrogen hebben.

- Niet Fried! Ik ben het lief van een ander geweest. Gij moet het weten! Ik zou u moeten heenzenden zonder het te bekennen, maar ik kan niet... Ge zijt te braaf, te eerlijk!

- 't Lief van een ander, stamelde de boerenzoon verblekend.
- En ik moet moeder worden!
- Jozef-Maria, toch! En van wie, Bertha?
- Desmedt! O, nu zult ge me verachten! Maar dat heb ik liever, dan dat ge hier komt en mij met uw goede ogen aanziet... en spreekt van ons geluk. Er is voor mij geen geluk meer!
- Desmedt! stamelde Leon. Een getrouwde...
- O, verwijt het me niet! Niemand weet, hoeveel ik geleden heb!
- En dat was al zo, toen ge met mij begon te verkeren?
- Toen wist ik 't nog niet...
- Maar ge hadt toch met Desmedt omgegaan?
- Ja... O, ik moest u doorgezonden hebben...
- Maar gij hadt me nodig.

- Ik deed slecht, maar vergeef 't mij! Ik beken mijn schuld en vertel daarom alles... O, Leon, doe nu wat ge wilt, maar verzwijg het om mijn moeder!

Hij keek haar vreemd aan. Zijn handen beefden. Plots wendde Wouters zich om en zonder een woord te spreken, liep hij weg.

- Jozef-Maria, met Desmedt! herhaalde hij buiten. Ik kon niet meer blijven... 'k Zou alles kapot geslagen hebben! Met Desmedt! En ik beminde haar zo. 't Is om een hart te breken. Ja, 'k moest ze uitvloeken en dan vergeten. Ze is mijn verdriet niet waard. En toch, och Here, ik was zo gelukkig omdat ik haar zielsgaarne zie en 'k dacht dat ze nu de mijne was. Ze gebruikte me om Fried te vermoorden! Wie weet wat ze met hem deed? En ik, ik sta hier nu als een bedrogen onnozelaar! Lang liep de arme jongen rond. Het stormde in zijn binnenste. Toen kwamen de tranen...

Die avond trok hij naar 't dorp. In « De Drie Linden » was er muziek. Leon liep er binnen. Rosse Trien zat met drie Duitsers aan een tafeltje. Een soldaat speelde op een harmonica en enige sletten waren aan 't dansen.

- Wie is daar? riep de kroegdeerne.

- Is mijn geld niet zo goed als 't hunne?

- Zeker, zeker!

- Bier dan!

Leon ledigde driftig een groot glas, daarna nog een... Hij greep een der meiden vast en zwaaide en zwierde rond.

- Geen verdriet meer! riep hij. Laat ze vechten en moorden! Kom, Trien... wij een dans.

En hij draaide weer, en dronk dan bier, tot hij afgemat op een bank viel. Een der deernen kwam naast hem zitten. Ze stak hem haar naar bier riekende lippen toe.

- Waarom brengt ge de dochter van Legein niet mee? vroeg Trien spottend.

Toen sprong Leon woest op.

- Ge moet zwijgen! tierde hij, en smet een pintglas in scherven tegen de muur. Ik wil niet, dat ge haar naam noemt! schreeuwde hij met een vloek.

De soldaten duwden hem buiten en de ongelukkige zwijmelde heen. In de koele lucht werd hij kalmer. Hij begaf zich naar de woning van Desmedt. Hij belde en een soldaat, die ordonnans van Bauer was, deed open.

- Wat moet ge? vroeg deze.

Leon hoorde in een kamer, waarvan de deur op een kier stond, de stem van de landeigenaar.

- Ha, daar zit de smeerlap! huilde hij.

Desmedt, zijn vrouw en de Duitse kommandant zaten aan tafel.

- Wat wilt ge? vroeg Desmedt verblekend.

- Aan uw vrouw vertellen, dat Bertha Legein een kind krijgt van u! riep Wouters.

De dame liet een kreet van schrik horen.

- En u verwijten, dat gij mijn geluk gebroken hebt. Bertha was mijn lief!

De driftige jongeling greep een fles wijn en slingerde die naar de landeigenaar. De fles miste haar doel en brak kletterend tegen de muur, zodat het vocht zich over 't behangsel, de vloer en de kleren van Desmedt verspreidde.

- Herman! bulderde Bauer, zijn ordonnans roepend.

Deze kwam ontsteld aangelopen, maar Wouters slingerde hem tegen de tafel, zodat schotels, borden, koppen en schalen door elkander tuimelden.

- Uw madam moet het weten, dat gij met een boerenmeisje door het bos hebt geworven. O, gij smeerlap, ge hebt haar verleid en voor ons hingt ge de deftige vaderlander uit! tierde de jongeling.

- Herais! gebood de kommandant, die echter zelf bevreesd was, nu hij zijn wapen niet bij de hand had.

- Ja, ik ga weg! Maar nu weet madam alles. Ze heeft een schone vent, ba, zo 'n sloeber!

Leon vertrok. Bauer sprong op en stuurde hem soldaten achterna.

- Dood of levend, maar ik moet hem hebben! zei hij.

Enige ogenblikken stonden man en vrouw tegenover elkaar.

- Adèle! Gij gelooft het toch niet, zeker? vroeg Desmedt.

- Ja...

- Deze laster! Die meid heeft altijd met een Duitser gelopen, en ge weet hoe ze me hier haten, omdat ik een vriend van de kommandant ben! Maar als nu ook mijn eigen vrouw...

- Stil... De Duitser is daar...

De dame verliet het vertrek.

- Wat een onbeschaafde wildeman was me dat! sprak Bauer terugkerend. De soldaten zijn er om.

- Zo gaat het in een klein nest van een dorp. Een deerne moet bevallen. Ze liep altijd met een Duitser, met Fried, misschien kent ge hem wel.

- Ja, onder ons gezegd, hij zou nu te Ieper zitten.

- En ik krijg de schuld! Ik zeg niets van Fried hoor. Ik kan begrijpen, dat hij die meid bevallig vond. Maar de mensen lasteren mij nu, omdat ik landeigenaar ben en met u op een goede voet sta. Daar moet die vervloekte dokter achter zitten. Hij heeft er mij al van beschuldigd.

- Ik zal die kerel naar Duitsland sturen.

- Dat was 't beste! Dan zijn wij de oude gek kwijt!

Aldus sprak nu de man, die eens zo hoog van zijn vaderlandsliefde opgegeven had.

- En die deerne kan me nog veel last aandoen. Ze wil me natuurlijk geld aftruggelen. Voor mijn vrouw vooral is het een zeer onaangename zaak, vervolgde Desmedt.

- Ja... Als gij landeigenaar zijt, och, dan behoren de boerenmeisjes u ook wat toe, zou ik menen, zei Bauer, die een echte Pruisische jonker was. Maar juist, voor een vrouw is dat vervelend. 't Geeft scènes... Luister, ik weet raad... Hoe heet die deerne?

- Bertha Legein...

- Wacht eens...

De kommandant nam zijn notaboekje.

- Juist, juist, vervolgde hij. We hebben al meer last van haar gehad. Ze durfde zelfs een majoor slaan. En zij liep met Fried, met een Duits militair en is nu zo ver! Dan zocht ze later weer soldaten op, en we moeten dat tegen gaan om gezondheidsredenen. Ja, ik weet raad. Die rosse herbergdeerne uit de « Drie Linden » heeft nu genoeg spel gemaakt en vertrekt eerstdaags naar een gesticht te Gent. En ik stuur Bertha Legein mee. Dat zal haar leren u te ach-

tervolgen of te laten achtervolgen door zulke onbeschaafde kerels als die boer!
Uw kamer ziet er lief uit!

- Ja, Bertha ook weg, dat was 't beste! zei Desmedt.

- Ik zal er voor zorgen. Die woesteling, hoe heet hij?

- 't Is een zoon van boer Wouters.

- Zo'n sterke kerel moest voor ons werken. Hij gaat dadelijk voor een maand als arbeider naar 't front zonder verlof.

- In Duitsland zou nog veiliger zijn, meende Desmedt, die aan zijn eigen veiligheid dacht.

- Nu, ik zal zien.

Herman, de ordonnans, moest de kamer schoonmaken.

- Domme kinkel, waarom liet ge die boer binnen? vroeg Bauer.

De soldaat verontschuldigde zich door te zeggen, dat Wouters hem voorbij was gestormd.

- Pas voortaan beter op.

De bevelhebber wachtte op de gevangene, maar deze verscheen niet. De soldaten vonden geen spoor meer van Leon.

- Is dat orde in 't dorp! raasde Bauer. Ieder, die ik hebben wil, verdwijnt!

- Geloof me, de dokter is een sluwe kwant! hernam Desmedt.

- Dan laat ik hem aanhouden!

Toen Desmedt wat later naar zijn slaapkamer ging, stond zijn vrouw voor de deur.

- Hier niet binnen, zei ze. Kom, ik moet u spreken, en ze leidde hem naar een andere kamer en hij gehoorzaamde gedwee.

Ze sloot de deur en hernam:

- Nu tussen ons!

- Gij veroordeelt mij op de laster van een boerenkinkel?

- Toe, lieg nu niet! 'k Had het reeds lang vermoed. En 't is de eerste maal niet, dat gij mij bedriegt... 'k Heb gehoord wat de Duitser zei: O, ik schaam mij over u! God ik schaam mij! Gij wilt Bertha Legein in een gesticht laten opsluiten, een gesticht voor gevallen vrouwen.

- Zo, wil ik dat?

- Ja, gij stemt geestdriftig toe. O, mijn God, en dat is mijn man. De vader van mijn kind! Eerst brengt hij een meisje ten val...

- Maar dat zijn leugens!

- En dan laat hij haar wegvoeren en loopt zelf vrij en wil zich nog voor deftig uitgeven. Gij stookt de Duitser op de dokter te laten aanhouden... Ja, ik begrijp het. Deblauwe heeft u de waarheid gezegd, en gij wreekt u met de hulp van de vijand! Gij zijt een verklikker, een verrader! En vroeger hoofd der burgerwacht!

- Is 't nu genoeg! Ga naar de dorpswijven om mij te bebabbelen.

- Ze hebben gelijk! Ze zeggen de waarheid! O, ik liet mij verlokken terug te keren naar Steenhove, omdat ik in mijn eigen huis zou zijn... maar ik ben zo ongelukkig als dat verleid meisje! Ik schaam me voor de armste mens! O, mijn arm, arm kind! De dochter van een zedeloos mens, van een verrader.

Snikkend liep mevrouw Desmedt heen. Een halfuur later verliet ze in de diepste stilte langs de achterdeur het huis.

Dokter Deblauwe was zo juist thuis gekomen. Bertha zat somber bij de tafel.

- Ik heb Leon Wouters gezien, zei de grijsaard.

- Hij weet nu alles...

- Ja... Hij is al weg naar de grens, zonder afscheid van zijn ouders. Ik gaf hem wat geld.

- Zonder afscheid van zijn ouders! Dat is ook mijn schuld!

- Niet geheel! Wouters heeft dwaas gedaan, al begrijp ik het wel een beetje.

- Wat deed hij dan? Toch niet naar Desmedt?

- Ja...

- O! Dan zal moeder 't ook horen!

- Neen, Desmedt zal wel zijn mond houden. Maar Bauer zond Leon soldaten achterna...

- O, alles zal uitkomen!

- Toch niet! Bauwer zal zwijgen uit vriendschap voor de lafaard, die het met hem eens is. Maar zo was 't nodig, dat Leon dadelijk vertrok! Hij zou nog dwazer dingen doen. 'k Heb hem wat gekalmeerd...

Maar Deblauwe bedacht, hoe de jongen woest uitgeroepen had:

- 'k Ga mij dood vechten aan 't front!

- 't Is het best dat alles tussen u uit is, hernam de geneesheer.

Bertha zette zijn avondeten klaar. Pas was de dokter aan zijn maal begonnen toen er op de deur geklopt en gestampd werd.

- Wat hebben we nu weer! bromde hij opstaande. Ha, soldaten, hernam hij.

- Mit! zei een feldwebel.

- Waar heen?

- Naar 't dorp!

- En waarom?

- Sofort, mit! riep de militair ongeduldig.

- Voor herr Bauer?

- Jawohl...

- Dat wordt ernstig, dacht de grijsaard.

Hij vreesde, dat hij met Wouters afgeloerd was. De feldwebel greep hem bij de arm.

- Laat mij los! gebood Deblauwe. 'k Mag toch zeker wel mijn jas aan doen en mijn hoed opzetten!

- Dan gaan we mee in huis!

- Goed! Bertha, ik moet naar 't dorp. Misschien keer ik vannacht niet terug, zei de dokter tot het meisje.

Een traan drong de oude man in 't oog, en deernis beroerde zijn hart, want hij had nu de zekerheid, dat hij in lange tijd niet weerkomen zou en Bertha zonder bescherming achterbleef. En de dokter van Steenhove stapte als gevangene tussen de soldaten weg.

Bertha vertoefde dus alleen in 't grote huis... Lang zat ze op. Slapen kon ze toch niet... Een gebroken leven! Martha had haar gezegd, dat Frans terug was, maar ze schaamde zich aan hem te vertonen... Zij wilde geen boer hebben... Ze had hoger wensen! Ze moest opklimmen uit de slafelijke hofsteedoening. En nu zat ze hier met haar schande en leed... Veel wist men nog niet! Was

ze niet de meid geweest van de Duitse spion, die haar zelfs zijn voeten liet wassen om al zijn verachting te tonen! En nu Leon Wouters op de vlucht, weg van zijn ouders, zonder afscheid!

Een geklop stoorde haar in al die sombere gepeinzen. Ze opende de deur, menend dat de dokter terug was. Een vrouw trad binnen.

- Ik moet u spreken, zei ze gejaagd.

Ze liep door naar de kamer, waar de lamp brandde. Hier herkende Bertha de geheimzinnige bezoekerster.

- Zijn vrouw! kreet ze ontsteld en van schaamte sloeg ze de handen voor het gelaat.

- Neen, ik kom u geen verwijten doen, zei madam Desmedt. Mijn man is schuldiger dan gij...

- O, ga heen, laat mij alleen... ik ben zo slecht! snikte Bertha.

- Ik kom u waarschuwen...

- 't Is te laat nu...

- Neen, iets ergers bedreigt u! Ge moet vluchten! De Duitse kommandoht wil u in een gesticht te Gent laten opsluiten!

- Welk gesticht?

Madam Desmedt aarzelde even.

- Voor gevallen vrouwen, hernam ze dan zacht.

- O, God...

Het meisje zonk op haar stoel neer.

- Zijn werk! riep ze. Dat is laf!

- Ja, 't is laf... Maar vlucht morgen! Of 't is te laat! Ik wil niet, dat dit onrecht gebeurt. Daarom kom ik het u zeggen! Nu ga ik weer heen... mijn kind is alleen...

- En 't mijne heeft geen vader...

- 't Mijne heeft er wel een. Maar o, welk een vader! Hij heeft ons beiden ongelukkig gemaakt.

- Maar ik ben ook schuldig.

- Ik kom u geen verwijten doen... 'k Weet dat gij mijn man niet van mij afgetrokken hebt... Hij was me al eerder ontrouw. Wat hij nu deed is toch nog schandelijker. Meisje, vlucht... De dochter uit de «Drie Linden» moet ook weg.

Mevrouw Desmedt vertrok. Als een schim verdween ze in de duisternis. Bertha bleef alleen.

- O, God, weg naar een gesticht! mompelde ze. Evenals Rosse Trien... Aan die ben ik gelijk! Aan de grootste slet van het dorp.

Hevig weer gevoelde ze haar schuld. En eensklaps werd ze angstig. De soldaten moesten eens dadelijk komen en haar weggeleiden... Eerst door het dorp, dat ieder haar zag, dan naar dat gesticht voor gevallenen...

Bertha stond op. Ze gunde zich geen tijd meer om een bundeltje van haar kleren te maken. Gejaagd opende ze de deur, 't Was alles stil om haar heen. Eentonig, traag beukte een kanon, al was het maar om te melden, dat de oorlog voortduurde, al heerste er rust aan 't front. Bertha liep de nacht in; zonder dat ze het eigenlijk zelf wist, stond ze voor Doornhage, voor de hoeve. O, hoe snakke ze naar dat eigen huis, vroeger zo geminacht! Maar neen, ze

kon niet binnentreden en haar moeder door haar bekentenis een allergeweldigste slag op 't harte toebrengen. Ze durfde ook niet... Wild liep ze weg...

- Halt ! klonk 't eensklaps. Soldaten omringden haar. Bertha gilte van schrik.
- O, laat me gaan ! smeekte ze.
- Mee ! gebod een der Duitsers.
- Om de liefde Gods, heb deernis met mij !
- Geen tegenstand ! Tranen helpen niet. Ge moogt 's nachts niet buiten lopen. En de militairen leidden haar naar 't dorp. Bertha moest naar de wacht.
- Wel, dat is nog eens een lieve gevangene ! zei een feldweibel lachend. Wees niet bang, schoon kind ! Wij zijn geen barbaren.
- O, laat mij naar huis gaan !
- Naar huis ! 't Is wel om iets anders, dat ge in de nacht rondzwerft. En nu ge bij flinke jongens gebracht wordt, zijt ge nog ontevreden, zet u bij de kachel !

Die nacht moest de ongelukkige nog veel plagerijen aanhoren.

WEGGEVOERD

Kommandant Bauer zag het rapport in. Een meisje aangehouden, las hij. Hij begaf zich naar de wacht, en zag en herkende Bertha Legein.

- Zo, zo ! zei hij. Gij loopt in de nacht rond ? Waarom ?
- O, laat mij naar huis gaan, mijnheer !
- Ik vraag u, wat ge 's nachts op straat doet ?
- Ik wist niet wat ik deed... 'k Ben ziek, meneer. En ik was zo bang alleen in het grote huis en liep naar mijn moeder. O, ik deed geen kwaad !
- In welk groot huis waart ge ?
- Van de dokter.
- Van Deblauwe ?
- Ja.
- En wat deedt ge daar ?
- Ik woonde er...
- Zo, zo, die grijze dokter schijnt nog een jong hart te hebben. En hij kiest geen lelijk vogeltje, de oude zondaar ! Wat een huichelaar !
- Ik was er huishoudster. O, laat me toch heen gaan, mijnheer !
- Maar ik geloof niets van uw verhaal.
- Ik zweer u...
- Neen, neen, met zweren stel ik mij niet tevreden ! In de nacht rondlopen, is verdacht. En 't gebeurt juist, als ik die Wouters wil aanhouden, maar hem niet vind.

Bauer riep een gendarm.

- Breng het meisje in de nevenkamer, gebod hij. We moeten dat alles eens nauwkeurig onderzoeken.
- O, meneer toch, laat me naar mijn moeder gaan ! smeekte Bertha. De bevelhebber volgde haar in de kamer.
- Ik geloof, dat ge spionage drijft en met die sluwe dokter allerlei deserteurs en vluchtelingen voorthelpt.
- O, neen, meneer, nooit !
- Hebt ge papieren bij u ?
- Neen !

- Ontkleed u!
- Hier?
- Natuurlijk! Toe, wees nu niet zo verlegen! Ge hebt wel andere dingen gedaan.
- O, God, meneer, dat niet, dat toch niet! Alleen bij mannen!
- Ontkleed u.
- Neen, meneer... Roep dan een vrouw!
- Wij hebben hier geen Duitse vrouwen en Belgische vertrouw ik niet. En met spionnen kunnen we geen complimenten gebruiken. Ik gebied u dus, u te ontkleden.

Bertha snikte van schaamte.

- Zult ge gehoorzamen? tierde Bauer.
- Om de liefde Gods, meneer, heb toch deernis met mij!
- Geen getalm meer of de gendarm zal het doen. Ik wil weten of gij papieren of geld of andere verdachte zaken bij u hebt. Dat is mijn recht en plicht!
- Neen, meneer... Geloof me toch!
- Ik geloof maar wat ik zie. Vooruit nu!

Bertha begon haar bloeze te openen, maar ze kon niet verder gaan, en snikkend zonk ze op een stoel neer en sloeg beschaamd de handen voor het gelaat.

- Toe, toe, geen fratsen! hoorde de bevelhebber. Als gij zo zedig zijt, moet ge in de nacht niet op straat zwerven! En bovendien, ik weet het, dat ge niet zo zedig zijt als ge u nu aanstelt. Ontkleed u, 't is voor 't laatst dat ik het zeg.

Bertha ontdeed zich van bloeze en bovenrok.

- Verder! riep Bauer.

Hij gaf de gendarm een wenk, die brutaal het meisje de kleren van 't lijf rukte (1). Bauer zag de stukken na, scheurde de voering los en intussen vluchtte het meisje beschaamd in een hoek.

- 't Is goed! Ge kunt u weer aankleden, deerne! Moest ge nu daar voor zo een komedie verkopen?
- Mag ik nu naar huis gaan, mijnheer? O, laat me gaan!
- Neen!
- O, wat zult ge dan doen?
- U afleren in de nacht buiten te zwerven!
- Wat dan, mijnheer?
- Ge zult het vroeg genoeg weten.
- O, heb toch medelijden! Ik ben niet slecht...
- Neen, neen... ge zijt een heilig meisje!

Toen Bertha gekleed was, moest ze de geweldenaar naar Desmedts woning volgen. Ze werd er in een kamer opgesloten. In 't vertrek naast 't hare zat de dokter. Nu bevond zij zich in de woning van de man, die haar ten val bracht, maar door zijn gekonkel, gevele, verraad zelfs, vrij bleef en meer doen mocht dan een ander. Maar Bertha had nog hoop. Misschien zou mevrouw Desmedt haar weer helpen. Even later was er grote ontroering in het dorp. De mensen kwamen wel niet buiten, maar ieder loerde door zijn venster. Tussen soldaten stapte Deblauwe voort. Toch kwam de pastoor uit zijn woning gelopen.

(1) Alles naar waarheid.

- Goede vriend, zei de dokter, zeg het aan de mensen, dat ik naar Duitsland moet.

- Maar waarom?

- Omdat het onrecht nu meester is!

- Zwijgen! schreeuwde een van de militairen.

- Maar zeg ook, vervolgde de grijsaard, dat ze moed houden, zoals ik! Onrecht overwint nu. De goede tijd keert terug!

- Hij kreeg een stomp met een geweerkolf.

- Leve de Koning en leve ons leger! riep hij.

En toen verliet hij als gevangene Steenhove... Bertha Legein werd 's avonds weggevoerd. Desmedt had gevraagd het niet bij dag te doen. Zijn vrouw protesteerde bij de Duitse officier, maar deze zei, dat hij niet anders handelen kon.

Toen 't duister werd hield een koets voor « De Drie Linden » stil. En Trien moest instappen. Zij ook weende, en zei, dat 't een schande was. Zo wordt ge behandeld als ge vriendelijk waart met Duitsers, riep ze kwaad.

Dan reed het rijtuig naar 't dorp... Soldaten duwden haastig Bertha naar binnen.

- De dochter van Legein! spotte Trien. Ik heb toch nog deftig gezelschap. Eerst een baron dienen en nu hier, gij valt nog lager dan ik...

De koets bracht de twee vrouwen niet verder dan Roeselare. Hier moesten beiden de nacht doorbrengen.

De volgende morgen vertrokken ze met andere meisjes naar Gent... Nu kon ieder hen zien. Bertha las in de blikken van toeschouwers verachting. Men riep zelfs achter het transport. Soldaten zegden gemene dingen.

Te Gent moesten al deze ongelukkigen in een gesticht, waar ze zeer veel lotgenoten aantreffen. Er waren veel schuldigen, maar ook onschuldigen. Er waren er, die nog lage liederen zongen en van wier lippen slechts veile woorden rolden. Er waren er, die veel weenden en nooit spraken. Zo ver was het nu met Bertha Legein gekomen.

- O, waarom sprong ik die avond niet uit 't raam van het kasteel! snikte ze 's avonds op haar strozak... Dan ware ik dood geweest. O, moeder! Moeder..

WANHOOP

Meer en meer moest er in het bos van Houthulst gewerkt worden. Met de burgers arbeidden zeer veel soldaten. Oude, zware bomen waren veroordeeld. De bijl sloeg in het blanke hout tot de reuzen wankelden en met zware plof neervielen. Niemand mocht meer in het bos wonen. Alleen gestrafte werklieden, die men verbood huiswaarts te gaan, moesten er in ellendige barakken overnachten. Soms verspreidde zich het gerucht, dat ook Steenhove ontruimd zou worden, evenals andere dorpen in de omgeving. Frans Hoornaert was even buiten geweest. Dat waagde hij alleen bij avond.

Het regende, en hij kwam weer spoedig binnen. Martha had het doktershuis bezocht. Ze scheen zeer ontsteld en wenkte haar man in hun kamer.

- Ik heb slecht nieuws, zei ze. De dokter is gevangen genomen en Bertha heeft men deze morgen ook op het dorp tussen soldaten gezien. Zij is nu niet terug.

- Wat mag dat zijn?

- De dokter moest naar Duitsland.
- Hoe schandelijk ! En waarom ?
- Niemand weet het. De kommandant had hem al dikwijls bedreigd. En nu is de dokter weg. En waar zou Bertha zijn ?
- We moeten het nog voor moeder verborgen houden, hernam Frans.
- Waar zou Bertha toch zijn ? O, ik ben zo ongerust ! Als ze zich maar niet verdoet !
- Stil toch...
- Ze wenste dikwijls dat ze dood was !
- Mensen, die verdriet hebben, zeggen dat nogal licht. We zullen zien nieuws te krijgen. Kon ik maar uitgaan !
- Neen, dat niet, Frans !
- Ik kan toch niet eeuwig binnen blijven.
- Moest de baas uit « De Drie Linden » u zien, hij zou u verraden.
- Ja, zulke schelmen zijn er nog. Maar altijd binnen blijven is onmogelijk. Nu, ik geloof niet, dat wij hier zullen mogen blijven wonen.

Donkerder werd weer de wolk boven Doornhage. Martha kon die nacht van onrust niet slapen.

- Ik ga naar de Kommandantur, zei ze de volgende morgen. Ik mag toch wel weten, of mijn zuster gevangen is.

En ze vertrok al vroeg. Op de Kommandantur wilde men haar niets vertellen. Een feldwebel zei, dat ze met de Duitse zaken niets te maken had. Dan belde de jonge vrouw bij Desmedt. Ze zou naar de bevelhebber zelf vragen. De heer des huizes deed open.

Zo stond Martha eensklaps voor Desmedt.

- Dag bazin Hoornaert, zei de landeigenaar vriendelijk. Kom binnen.

Ze volgde hem naar een bureel.

Martha moest zich beheersen... Ze dacht aan de avond van haar bruiloft, die tragische avond na Frans' vertrek, toen deze kerel haar op lage wijze toesprak.

- Ik zou de kommandant willen zien, zei ze koel.
- Die is hier niet te spreken.
- Op de Kommandantur zenden ze me ook weg.
- Ik wil wel eens een woordje voor u doen... We zijn toch parochianen.
- Neen, gij moet voor mij niet ten beste spreken, hernam ze haastig. Voorzeker zult gij kunnen antwoorden. Waar is mijn arme zuster ?
- Uw zuster ? Ha, ik weet al... ze heet Liza, geloof ik... of Anna ?...
- O, veins niet ! Gij kent haar goed genoeg. Hadt ge ze maar nooit gekend !
- Wat wilt ge zeggen ?
- O, Jozef-Maria, nog zo huichelen !
- Pas op uw woorden, want ik laat mij niet lasteren !
- Zeg liever, wat er van Bertha geworden is ! Ge hebt haar in 't ongeluk gestoten... Waar is ze nu ?
- Ha, zo, gij komt ook met dat vertelseltje. 't Is goed. Ik zal mijn maatregelen nemen. Wilt ge nu vertrekken ?
- Neen, riep Martha. Ik kom voor de kommandant !
- Dit is mijn huis ! En als het moet zal ik u met geweld op straat zetten.
- Ik zou me verweren ! Waar is Bertha ?

- Let zelf op die deerne, die slet...
- Gij hebt ze zo gemaakt !
- Nu is 't genoeg !

Een deur werd geopend, en daar verscheen mevrouw Desmedt.

- O, madam, zeg gij het dan, waar mijn ongelukkige zuster is ! smeekte Martha.

- Geen tonelen hier ! hernam de landeigenaar woedend.
- Laat mij met haar alleen ! zei zijn echtgenote.
- Neen, ik ben al dat gekonkel van dit volk moe !
- Treed hier binnen, nodigde de dame, en ze leidde de jonge vrouw in een zijkamer.
- Ik wil het niet ! verzette zich haar man.
- Jaag ook dan mij op straat, want, bij God, ik zal niet aan uw schandelijk onrecht mee doen !

Desmedt werd kalmer... Deze zaak moest voor de buitenwereld verborgen blijven. En zo liet hij de twee vrouwen alleen.

- 't Is erg, zeer erg, sprak madam Desmedt.
- Och Here, wat is er dan gebeurd ? Is ze dood ?
- Neen, neen !
- O, zeg het dan !
- Uw zuster is weggevoerd.
- Door de Duitsers ?
- Ja...
- Maar waarheen dan ?
- Naar Gent...
- Jozef-Maria, toch niet naar een gesticht... naar dat huis van slechte vrouwen ?

De dame knikte droevig.

- O, God... naar dat gesticht ! En Martha moest van ontroering gaan zitten ?
- En is dat zijn werk... het werk van Desmedt ? vroeg ze heftig.
- Van de kommandant...
- Maar op zijn raad ? O, madam, het is uw man ! Maar Bertha was toch nog maar een kind. En wat zal het voor mijn arme moeder zijn !
- Ik lijd zoveel als gij !
- Naar Gent ! Waar is de kommandant ?
- Boven !
- O, roep hem ! Bertha moet daar uit.
- Het zal niet helpen. Ik heb al zoveel gesmeekt.
- Ik zal op mijn knieën vallen... Roep hem, madam !
- Ik wil het wel doen.

Enige minuten later kwam de Duitser.

- Zijt gij de zuster van Bertha Legein ? vroeg hij.
- Ja, meneer ! O, laat haar toch terugkeren !
- Onmogelijk !
- Mijn moeder zal van verdriet sterven !
- Dan had uw moeder maar beter op de deerne moeten letten !
- Maar zo slecht was Bertha toch niet. Ze is verleid geweest... door een rijk man. Ze was nog een kind.

- Ze heeft met Duitsers omgegaan.
- O, neen, mijnheer!
- Ja, zeg ik! Met Fried.
- Dat was voor de oorlog.
- En ook gedurende de oorlog.
- O, neen, mijnheer! Desmedt was de plichtige.
- Ik hoor dat ge ook deze man lastert. Het is omdat herr Desmedt niet op de Duitsers scheldt. Luister, ga rustig naar huis! Als gij uw zuster zo verdedigt, deugt ge ook niet. En ik voer alle deernen, die zich niet goed gedragen, weg.
- Mij wegvoeren! kreet Martha.
- Op deze vrouw is niets te zeggen, sprak nu madam Desmedt, die aan de deur was blijven staan.
- Eens werd er tegen mij onvoegzaam gesproken. Het was door de man, die mijn ongelukkige zuster verleidde!
- Tegen u ook! kreet de dame.
- Op de avond toen mijn man vertrokken was!
- O, God! En met zo iemand ben ik gehuwd!
- Dat is gemene laster en ik klaag die vrouw aan! riep eensklaps Desmedt, die blijkbaar in de gang staan luisteren had. Gij liept achter mij, gij, die pas gehuwd waart!
- O, dat is te veel! Laat me heen gaan! God zal u straffen, valse man! riep Martha, gloeiend van verontwaardiging.
- Ja, ga naar huis en houd u zeer stil, anders moet ik u naar uw zuster sturen, hernam de kommandant grijnzend.

Wankelend vertrok Martha. Op straat ontmoette ze de koster.

- Ge ziet er zo ontdaan uit. Hebt ge misschien slecht nieuws van Frans Hoornaert? vroeg Jan Dierks nieuwsgierig.
- Stil! Laat mij door!...
- Ik heb altijd veel voor hem gelezen. 'k Mag nu toch ook de mare wel weten.
- Zwijg toch!

En Martha stapte verder in een wild verlangen buiten 't dorp te zijn, in de stilte van 't land.

- Maar ge zijt ziek. 'k Zal een eindeke meegaan, hield de koster aan.
- Om de liefde Gods, laat me gerust!

En de jonge vrouw keek links noch rechts, hoorde geen groeten of vragen, en op de landweg barstte ze in tranen uit. Bertha naar Gent... En door de schuld van Desmedt, die ook haar van een laagheid beschuldigen durfde! Lang duurde het eer de ongelukkige wat bedaarde. Ze wies haar gelaat onder de pomp op de achterplaats, om de sporen der tranen voor moeder te verbergen. Vrouw Legein stond met haar kapmantel aan.

- Ik ga eens naar 't doktershuis, zei ze. Ik heb Bertha al in zo lange niet gezien.

Martha schrok. Wat moest ze zeggen?

- Wandelt ge eens mee? vervolgde de boerin.
- Maar moeder, 't vogeltje is gevlogen, sprak de oudste dochter op schijnbaar vrolijke toon, al duizelde het in haar hoofd.

- Wat wilt ge zeggen ?
- De dokter is een brave man. Hij heeft Bertha naar een goede vriend gebracht, een dokter en zijn vrouw ergens bij Roeselare.

- Maar waarom ?

- Hij krijgt soldaten in zijn huis. Majoor Lucifer is wel dood, maar de nieuwe kommandant is al zo erg als hij. En de dokter wilde Bertha niet bij soldaten laten.

- Maar mij niet eens goededag komen zeggen ?

- 't Moest te haastig gebeuren, moeder.

- En wanneer was dat ?

- Gisterenmorgen al...

- Waar is Bertha dan ?

- Ergens bij Roeselare.

- Vertelde de dokter het ?

- Ja, maar hij was vanmorgen weer wat afgetrokken.

- Moeder, 't is immers om Bertha's bestwil, zei nu Frans, die de bedoeling van zijn vrouw wel begreep.

- Ja, dat weet ik ! Maar zo zonder mij eens te komen zien.

- Ge doet nu niet wat ge wilt !

- O, die tijden ! Bertha weer ver weg ! En mijn man dood !

- Zo ver is 't niet...

- Waarom mag een moeder haar kinderen niet thuis houden ?

Verdrietig legde ze haar kapmantel af.

- Wanneer gaat dat eens eindigen ! mompelde ze moedeloos. Nooit geen verandering. Altijd triestig nieuws !

Martha ging naar haar kamer en Frans volgde haar.

- Welnu ? vroeg de man.

- O, 't is zo wreed ! Bertha is naar Gent gevoerd !

- Gevangen ?

- Erger ! Naar een gesticht ! Verstaat ge me niet... ? Een gesticht van slechte vrouwen !

- Maar door wie en waarom ?

- Door wie ! Door de Duitse kommandant in naam, maar door Desmedt in feite !

- Wat !

- Bertha moest weg van 't dorp ! Zij zou hem in opspraak kunnen brengen ! Ik peins dat de dokter hem zijn gedrag verweten heeft en nu zijn ze beiden gestraft. Desmedt is immers een goede vriend van de Duitser.

- Welk een sloeber !

- En wat hij tegen mij zei !

- Tegen u !

- Ik heb u nog niet willen vertellen, hoe ik hem ontmoette in het bos, de avond dat gij vertrokken zijt !

De jonge vrouw verhaalde nu alles...

- O, waarom zit ik hier gevangen ? Waarom kan ik de schurk niet eens ontmoeten ! Vertrek dan om voor uw land te vechten ! Hij, de rijkard mocht thuis

blijven... en handelt dan zo! En toch zich aan 't hoofd stellen van Rode Kruis en burgerwacht. Welk een schurk! Kon ik hem eens ontmoeten! En nu weer met Bertha! Maar zijn tijd zal komen. O, als we eens vrij zijn!

Frans balde de vuisten. Woede laaide in zijn blik. Doch nu was hij machteloos... Een woord tot Desmedt, en hij werd gevangen genomen, weggesleurd van zijn vrouw, neergeschoten misschien, omdat hij zich als oud-soldaat niet aanmeldde.

- Martha, we moeten weg! zei hij.
- Waarheen?
- Weg van hier! Ik kan niet langer blijven.
- Maar er is voor u geen gevaar. Niemand weet, dat ge hier zijt...
- Daarom niet! Hier, waar Desmedt woont en konkelt, waar de Duitsers heersen, en ik mij inhouden en zwijgen en met de handen op de knieën zitten moet, zou ik stikken!
- Waar wilt ge dan heen?
- Naar Holland! Daar zijn we vrij! Of naar Engeland, Frankrijk, gelijk waar, maar hier niet, onder de dwang in de gevangenis, bij die loeders en konkelaars!
- Moeder kan mee gaan...
- Zij zal niet willen!
- We zullen hier toch moeten verhuizen.
- Laten we alles nog eens kalm bedenken, Frans...
- En moeder?
- O, ik heb al zoveel gedacht. En zal denken helpen? Zal denken mijn hart stillen? Hoe meer ik denk, hoe meer ik mijn vuisten op die Desmedt zou willen slaan, hoe meer ik die Duitsers haat! Denken en stil zitten en mij verduiken... Denken en al dat onrecht horen! O, ik word ziek, ik verga er van!
- Als ik voor Bertha eens naar de pastoor ging!
- Wat helpt het! De pastoor is zelf een verdachte. En ze zouden u ook kunnen wegvoeren! Ze staan voor niets.
- En zo moeten liegen tegen moeder!
- Wat kunt ge anders! Zeg het haar eens, dat Bertha in een huis van slechte vrouwen zit!
- O, God, ze zou het besterven!
- Bertha wordt het nu gewaar, wat er van haar lichtzinnigheid komt!
- Ze was nog zo jong.
- Maar ze is dikwijls genoeg vermaand. De boerendoening was te min voor haar. Ze moest een grote juffrouw zijn. En nu tellen ze haar, als Rosse Trien uit « De Drie Linden »! Maar wat helpt het, of we dat zeggen?
- Ik heb toch zo'n deernis met haar.
- Ik ook... Maar wat geeft het! Is 't nog niet een geluk, dat uw vader daar op 't hof ligt!
- Ja... O, als vader dat had moeten beleven...
- En waar is de mijne! En moeder! Waar dolen ze? Here God, wat een tijd. Maar ik moet weg... hier hou ik het niet uit!